

Wizjoner nasiennictwa roślin drzewiastych

31 stycznia 2020 r. w Kórniku, w wieku 94 lat, zmarł Bolesław Suszka, profesor zwyczajny Instytutu Dendrologii Polskiej Akademii Nauk, doskonale znany w świecie nauki, ale też ogromnie zasłużony dla praktyki leśnej w dziedzinie biologii nasion, nowoczesnego nasiennictwa i szkółkarstwa leśnego.

Urodził się 1 sierpnia 1925 r. w Chorzowie. Lata wczesnej młodości spędził na Śląsku, a świadectwo dojrzałości uzyskał w 1946 r. w Chorzowskim Liceum Ogólnokształcącym im. Odrowążów na wydziale matematyczno-fizycznym. W tym okresie obok nauki miał swoje pasje. Jedną z nich było harcerstwo. Został drużynowym i z wielkim zaangażowaniem prowadził liczne obozy harcerskie.

Rok 1945, Bolesław Suszka w stopniu podharcemistrza jako drużynowy odtworzonej w marcu 1945 r. II chorzowskiej drużyny harcerzy im. Zawiszy Czarnego przy gimnazjum i liceum im. Odrowążów

Po studiach w SGGW w Warszawie (jeden rok) i na Wydziale Rolno-Leśnym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (następne trzy lata) w 1952 r. uzyskał dyplom magistra nauk agrotechnicznych i inżyniera rolnika o specjalności ogrodniczo-sadowniczej.

Na studiach poznał prof. dr. hab. Jana Ślaskiego, propagatora szkółkarstwa ogrodniczego, autora podręcznika „Szkółkarstwo polskie”, od którego nauczył się podstaw tej dziedziny wiedzy. Znajomość ta znalazła później odzwierciedlenie w jego badaniach w zakresie szkółkarstwa leśnego. Po studiach odbył staż naukowy w Instytucie Badawczym Leśnictwa u prof. Stanisława Tyszkiewicza, autora podręcznika z 1949 r. „Nasiennictwo leśne”.

Ku nowoczesnemu szkółkarstwu

W 1951 r. mgr Bolesław Suszka wraz z żoną Janiną, którą poznał w okresie studiów, przeniósł się do Kórnika, gdzie znalazł pracę dzięki ówczesnemu dyr. Stefanowi Białobokowi w Zakładzie Dendrologii i Pomologii, późniejszym Instytucie Dendrologii PAN. Pracował tu aż do przejścia na emeryturę w 1995 roku. W pierwszych latach pracy zajmował się wegetatywnym rozmnażaniem topoli i hodowlą nowych, ozdobnych odmian forsyj. Później wrócił do nasion i od tego czasu nasiennictwo roślin drzewiastych było na pierwszym miejscu jego badań naukowych. W swojej pracy doktorskiej zajął się fizjologią i likwidacją spoczynku nasion czereśni ptasiej.

Jako pracownik Instytutu Dendrologii PAN uzyskał kolejne stopnie naukowe, prowadząc badania na nasionach drzew leśnych: stopień doktora w 1962 r. na Wydziale Leśnym SGGW, doktora habilitowanego w 1967 r. w Instytucie Biologii Stosowanej Akademii Rolniczej w Poznaniu, a w 1989 r. – tytuł profesora zwyczajnego. Wizyty w ośrodkach naukowych za granicą i poznane w nich nowoczesne rozwiązania techniczne profesor wykorzystał jako doradca i projektant przy budowie nowego budynku Instytutu, w tym pracowni nasiennej. Przez długie lata pracy w Kórniku był kierownikiem Zakładu Biologii Nasion, który stworzył od podstaw jako nowoczesnie wyposażoną placówkę badawczą. Dzięki jego staraniom powstał fitotron z regulowanym oświetleniem i temperaturą, pomieszczenia chłodni do stratyfikacji nasion oraz komory chłodnicze do ich przechowywania. Od momentu uruchomienia fitotronu badania nad przezwyciężaniem spoczynku nasion mogły być prowadzone w warunkach w znacznym stopniu kontrolowanych.

Do największych osiągnięć prof. Suszki należy zaliczyć opracowane przez niego podstawowe modele stratyfikacji nasion spoczynkowych drzew leśnych. Często podkreślał w swoich badaniach, że rzeczywistą ocenę jakości materiału nasiennego należy oprzeć nie tylko na testach zdolności kiełkowania,

ale także na laboratoryjnej próbie wschodzenia i wschodach w szkółce. Opracował szczegółowe technologie przechowywania nasion w kontrolowanych warunkach, a jego prace znalazły praktyczne zastosowanie w szkółkarstwie leśnym. W leśnictwie zostały wdrożone technologie dotyczące nasion buka, dębu czy jodły. Dzięki opracowanym przez profesora wytycznym, zawierającym metody postępowania z nasionami po zbiorze, modelom stratyfikacji i przechowywania nasion szkółkarstwo leśne w Polsce zyskało miano jednego z najnowocześniejszych w Europie.

Tytan pracy z naukową intuicją

Na sukcesy naukowe prof. Suszki złożyła się niesłychana pracowitość i systematyczność, a z drugiej strony intuicja naukowa, pozwalająca widzieć zjawiska w sposób całościowy. W ciągu ponad 50 lat pracy wyszkolił i zgromadził doświadczony zespół pracowników naukowych i technicznych. W pracy badawczej nawiązał współpracę i kontakty z wieloma uczonymi w Polsce i za granicą. Biegle mówił po niemiecku, angielsku, rosyjsku i francusku. W trakcie licznych podróży naukowych odwiedził wszystkie najważniejsze placówki badawcze, ukierunkowane na badanie nasion roślin drzewiastych w Europie i Ameryce Północnej.

W latach 1970–82 był kierownikiem programów badawczych, realizowanych w ramach umów o współpracy naukowej, zawartych między USDA (Departament Rolnictwa Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej) a polskim Ministerstwem Rolnictwa. Później kierował tematami badawczymi pomiędzy INRA (Francja) a Polską. Razem z francuskimi kolegami napisał książkę, przetłumaczoną później na kilka języków, pt. „Nasiona leśnych drzew liściastych – od zbioru do siewu”, wydaną po raz pierwszy w 1994 r., gdzie zebrał całą dotychczasową wiedzę z zakresu postępowania z nasionami po zbiorze, metod oceny nasion, spoczynku i jego przezwyciężania. Osoby, które profesor wspominał w swojej karierze naukowej, oprócz wymienionych wcześniej profesorów Ślaskiego i Tyszkiewicza, to profesorowie Stefan Białobok oraz dr Gwidon Buszewicz – polski leśnik z Zakładu Nasiennictwa Forestry Commission w Alice Holt Lodge w Wielkiej Brytanii, z którym współpracował przez wiele lat.

W długoletniej pracy naukowej profesor więcej czasu poświęcił gatunkom liściastym.

Zajmował się możliwościami przechowywania nasion dębu szypułkowego, produkującego nasiona wrażliwe na podsuszenie. Był inicjatorem rozpoczęcia badań nad kriogenicznym przechowywaniem leśnych zasobów genowych w ciekłym azocie, metody wprowadzonej w 2006 r. w Leśnym Banku Genów Kostrzyca.

Koncepcja banku leśnych genów

Znaczenie badań prof. Suszki dla szkółkarstwa leśnego dobrze rozumiał i wspierał Wojciech Fonder, naczelnik Wydziału Hodowli Lasu DGLP. Dzięki wieloletniemu finansowaniu badań przez dyrekcję generalną wyniki badań otrzymanych w Kórniku były wdrażane na bieżąco do praktyki leśnej. Powstały opatentowane instrukcje przedsięwzięgo traktowania i przechowywania nasion. W 1991 r. wybudowano w Białogardzie przechowalnię nasion z możliwością składowania jednorazowo 26 ton bukwii oraz nasion innych gatunków. Dzięki założeniom koncepcyjnym i projektowym profesora w 1995 r. w Karłonoszach powstał Leśny Bank Genów Kostrzyca. W wielu przechowalniach w kraju zainstalowano nowoczesną aparaturę do przeprowadzania termoterapii żołądźci, niezbędnej

w technologii przechowalniczej tego gatunku. Wdrożone technologie zostały opisane przez profesora w drugiej jego książce wydanej w 2000 r., zatytułowanej „Nowe technologie i techniki w nasiennictwie leśnym”.

Dzięki wieloletniej współpracy prof. Suszki oraz jego zespołu z Lasami Państwowymi mamy obecnie bardzo nowoczesne wyluszcarnie, przechowalnie, obiekty w Dukli, Białogardzie, Jarocinie, Czarnej Białostockiej, Rudach Raciborskich czy wreszcie Leśny Bank Genów Kostrzyca, obchodzący w tym roku 25-lecie powstania. Profesor uczestniczył w projektowaniu, wyposażeniu i budowie tych obiektów. Dzięki jego badaniom możemy obecnie gromadzić i przechowywać przez wiele lat nasiona podstawowych gatunków lasotwórczych.

Wizja rozwoju polskiego szkółkarstwa oraz badania naukowe nad nasionami drzew leśnych, rozpoczęte 70 lat temu przez prof. Bolesława Suszkę, są kontynuowane w Pracowni Biologii Rozmnazania i Genetyki Populacyjnej Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku przez zespół, który stworzył.

Prof. Suszka był autorem 126 oryginalnych prac naukowych, sześciu książek, dwóch pa-

Prof. dr hab. Bolesław Suszka, rok 2015

tentów, licznych ekspertyz i opracowań, promotorem czterech prac doktorskich. Obok zainteresowań naukowych został członkiem Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego oraz Towarzystwa Przyjaciół Fortyfikacji, a także współautorem (razem z o. Karolem Meissnerem) publikacji książkowych dotyczących przygotowania do życia w małżeństwie i rodzinie.

Paweł Chmielarz

*Instytut Dendrologii Polskiej
Akademii Nauk*